

BLINDE VLEK VOOR GOUDEN KANS

Zonder visie komt er geen circulaire economie

Tussen droom en realisatie van de kringloopeconomie staan nog veel praktische bezwaren, van de hoge belasting op arbeid tot haperende regelgeving. Het bedrijfsleven wil hard gaan, maar in politiek Den Haag ligt het tempo aanzienlijk lager. 'Ik word er zelf al bijna onrustig van dat Nederland deze kans niet pakt.'

PIETER VAN DEN BRAND

Eigenlijk is onze economie al een beetje circulair. *Repair cafés* zijn druk met tobende elektrische apparaten. Thomas Rau en consorten zetten gebouwen neer – met veel glas, karton en hout en zo min mogelijk beton – die aan het eind van hun levensduur volledig demontabel zijn. Bedrijven als Desso (tapijt) en Van Houtum (papier) werken volop volgens het circulaire principe. Ook krijgen steeds meer spullen een tweede eigenaar of worden ze gedeeld via websites als Peerby en SnappCar. Er bloeien constructies op om spullen te leasen in plaats van te kopen, zoals het vaak aangehaalde voorbeeld van Philips met zijn licht. Wat producenten aan zou zetten om betere spullen met makkelijker herbruikbare onderdelen te maken, en niet al die meuk die het voor het aflopen van de garantietermijn al begeeft.

Maar voor het echte circulaire werk moeten alle schakels van het economische systeem cyclisch opereren, en niet alleen – hoe efficiënt ook – aan het eind bij de recycling. De systeemwijziging van de lineaire economie laat echter op zich wachten. "Niet dat de overheid het af laat weten, maar de verschillende initiatieven zijn nog te versnipperd. Ik mis een rijksbrede transitie-agenda", zegt Marike van Lier Lels. Als lid van de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) werkte ze mee aan het in 2015 verschenen advies 'Circulaire economie; van wens naar uitvoering'. "Meer samenhang en een betere taakverdeling tussen de departementen geeft een versterkend effect. Dat is hard nodig."

Als adviesorgaan van de rijksoverheid heeft de Rli de drempels voor een circulaire economie op een rij gezet, van de hoge belasting op arbeid tot haperende regelgeving. "Circulaire start-ups lopen nog tegen hindernissen aan. De gevestigde economische belangen zijn groot", zegt Van Lier Lels. Concreet noemt het Rli-advies de leveranciers van primaire materialen en de afvalverbrandingsinstallaties die aan het grondstofrijke afval trekken. "Het circulair maken van de kring-

Park2020, Hoofddorp

loop vereist samenwerking in de keten. Bedrijven die elkaars reststromen gebruiken. Daar is nog veel winst te boeken." Ook de Europese afvalwetgeving werkt soms contraproductief. "Nog te veel grondstoffen mogen geen product heten, wat de uitruil en vermarkten ervan tegenhoudt", zegt Van Lier Lels, die pleit voor aanpassing van het reguleringskader. "Er zijn juridische drempels voor bedrijven om samen te werken, onder meer door bepalingen in de mededingingsfeer."

Kansen

Volgens ondernemer Guido Braam laat politiek Den Haag de kansen liggen om gevestigde systemen te doorbreken. Braam is mede-oprichter van Circle Economy, een platform van bedrijven, start-ups en stedelijke regio's dat het pad naar circulaire bedrijvigheid wil effenen. Ook schreef hij mee aan het Rli-advies. "Bij de Kamerdiscussie over de vijf miljard euro

Park2020, Hoofddorp

aan lastenverlichting was volop ruimte om de kosten van arbeid te verlagen en die voor grondstoffen te verhogen. Dat maakt het interessanter voor producenten om hun materialen terug te halen. Maar dat is niet gelukt, omdat de perceptie overheerst dat het bedrijfsleven daar niet op zit te wachten. Dat ziet men helemaal verkeerd. In het slimmer terugwinnen van grondstoffen zit veel innovatie. Een hogere prijs op water heeft tot nieuwe trends in waterzuiveringstechnologie geleid. Het bedrijfsleven wil hard gaan, maar de politiek laat het afweten. In Den Haag worden geen keuzes gemaakt." Dat de circulaire gedachte eenvoudig te realiseren is, laat volgens Braam de kersverse kantoorlocatie Park2020 in Hoofddorp zien. Deze door de Amerikaanse Cradle-to-Cradle architect William McDonough ontworpen compilatie van een optimaal werkklimaat en duurzaam bouwen, garandeert een eendeloos hergebruik zonder waardeverlies. "De flexibiliteit van het concept spreekt mij erg aan. Nu is het een kantoorlocatie, maar zonder veel ingrepen zijn andere functies mogelijk, zoals een ziekenhuis of een woonwijk."

Toch lijkt Den Haag langzaam in beweging te komen. Het kabinet heeft de Sociaal-Economische Raad (SER) begin december gevraagd om najaar 2016 met een breed advies te komen hoe Nederland de 'circulaire' kansen kan verzilveren. Dat verzoek heeft bijna drie jaar op zich laten wachten, weet Braam. Het lange dralen bevestigt volgens hem dat de circulaire economie nog te weinig als een economische kans wordt gezien. "Maar ja, een adviesaanvraag is natuurlijk mooi, al zou je ook kunnen zeggen dat er nu genoeg bekend is om concreet tot actie over te gaan. Ik word er zelf al bijna onrustig van dat Nederland deze kans niet pakt.

We hebben een geweldige uitgangspositie die vooral politiek gezien nog niet begrepen wordt."

Goud

Begin december schaarde een meerderheid van de Tweede Kamer zich achter de motie van 'circulair rapporteur' Yasemin Cegerek (PvdA) en 'Mrs Grondstoffenrotonde' Stientje van Veldhoven (D66). Zij willen het Kabinet bewegen een grondstoffenakkoord te sluiten met de chemie en de landbouw, sectoren die tal van initiatieven ontplooiën om biomassa en andere hernieuwbare stromen om te zetten in grondstoffen voor nieuwe materialen. Nog meer moties om de circulaire economie een zetje te geven, werden ondersteund. De rijksoverheid zou tien procent circulair moeten inkopen. Ook zou ze de komst van een kennisbank voor grondstoffen moeten onderzoeken. Een letterlijk gouden greep. Het CBS becijferde onlangs dat er jaarlijks voor 73 miljoen euro aan grondstoffen in de afvalbak verdwijnt, waarvan 27 miljoen euro aan goud, afkomstig uit elektrische apparaten. Door de complexe samenstelling wordt elektronica minder efficiënt gerecycled. Het Belgische Umicore haalt weliswaar goud, koper en zilver en veertien andere elementen uit onze weggegooiden mobieltjes, maar bij een beter ontwerp kunnen de prestaties vele malen omhoog, voorziet Jan-Henk Welink van de TU Delft. "We moeten naar producten toe die als LEGO-blokjes uit elkaar kunnen", zegt de secretaris van het Kennisplatform Duurzaam Grondstoffenbeheer.

Welink is gecharmeerd van de vijftig euro retourbonus die kantoormeubelfabrikanten op een afgedankte bureaustoel doen. "Die stoelen krijgen een nieuwe, modieuze bekleding en gaan weer de verkoop in. Maar wat zag ik laatst op de campus. Liggen er drie bureaustoelen in de afvalbak." De wetenschapper signaleert een gebrek aan bewustzijn en urgentiegevoel, deels ingegeven door puur gebrek aan kennis van waar bedrijven met afgedankte producten heen kunnen. "Zelfs eenwegpallets zijn geld waard. Ook hout wordt immers schaarser." Het probleem is wellicht dat de huidige prijzen van grondstoffen te laag zijn. Het water staat Europa als 's werelds grootste grondstoffenimporteur nog niet hoog genoeg aan de lippen. "Ach, hoe lang is dat nog zo? Als de Chinese economie weer aantrekt, ligt alles weer anders", zegt Welink.